

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó

Teljesítési dokumentáció

GYERMEKMEGISMÉRÉS

IV. MODUL

A TANÍTVÁNYOKKAL KAPCSOLATOS ISMERETKET, TAPASZTALATOKAT, ÉRZELMEKET HOGYAN LEHET

HASZNOSÍTANI A TANÍTÁSBAN

TÁMOP 3.1.1. IV. RÉSZ

BUDAPEST, 2010. OKTÓBER 29.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

I. MODULLEÍRÁS

Ajánlott időkeret	135 perc
A modul közvetlen célja	Annak tudatosítása, hogy a tanítványok megismerése segíti a szaktanári munka hatékonyságát
A modul témái, tartalma	A tanítványok megismerése a tanult ismeretek, tudások elmélyítése, alkalmazása
Megelőző tapasztalat	Saját iskolai élmények; a megelőző három modul
Ajánlott továbbhaladási irány	További ilyen irányú tanulmányok, hospitálások
A kompetenciafejlesztés fókuszai	önállóság, tolerancia, önbizalom, kritikai gondolkodás, alkalmazás
Kapcsolódási pontok	Más kurzushoz: pszichológiai, didaktikai, pedagógiai ismeretek
	Modulokhoz: Értékelés, Gyermekmegismerés, Pedagógus szerepek (2,3,4,5) Hatékony tanulásszervezési módszerek
Támogató rendszer	

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

II. MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

IDŐFELHASZNÁLÁSSAL KAPCSOLATOS JAVASLATOK:

A foglalkozást lehetőleg szünet nélkül tartsuk meg.

AZ EGYES TEVÉKENYSÉGEK SZERVEZÉSÉVEL KAPCSOLATOS JAVASLATOK (CSOPORTOK, MUNKAFORMÁK, MÓDSZEREK):

A témát kooperatív módszerekkel dolgozzuk fel. Alkossunk véletlenszerűen négy-öt fős heterogén csoportokat. A kooperatív foglalkozásokon használt módszereket, a tevékenységek szervezésének konkrét lépéseit a mellékletben ismertetjük.

DIFFERENCIÁLÁSSAL KAPCSOLATOS JAVASLATOK:

A foglalkozás egy részében a munka, érdeklődés szerinti csoportokban zajlik.

TÉR, TEREMELRENDEZÉS, TEREMIGÉNY:

A foglalkozáshoz olyan terem szükséges, amelyben mozgatható asztalok vannak, és el tudunk helyezni öt-hat darab négyfős csoportot.

A FOGLALKOZÁS MEGTARTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK, ANYAGOK:

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

Csomagolópapírok, színes filctollak és blue-tack

SPECIÁLIS JAVASLATOK AZ ÉRTÉKELÉSEL KAPCSOLATBAN:

A foglalkozás során bármikor, amikor alkalom adódik, adjunk a hallgatóknak személyes visszajelzéseket, megerősítéseket. Kísérjük figyelemmel a csoportmunka közben elhangzottakat, és emeljük ki a fontos gondolatokat.

A MODUL MELLÉKLETEI (FELSOROLÁS)

Pedagógus melléklet:

- Czike Bernadett: A pedagógusszerep változása: 119-125. oldal
- Diane Heacox, Ed. D: Differenciálás a tanításban, tanulásban 15-19. oldal

AJÁNLOTT IRODALOM:

- Fehér Márta: Például című kötet alábbi fejezetei:
- Az a bűvös 45 perc
- Figyelem a tanórákon

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

- Szerződéses rendszer
- Együtt- működik kötetek I., II., III.,
- Dr. Spencer Kagan: Kooperatív Tanulás

Diák melléklet:

- Czike Bernadett: A pedagógusszerep változása: 119-125.oldal
- Diane Heacox, Ed. D: Differenciálás a tanításban, tanulásban 15-19. oldal

AJÁNLOTT IRODALOM:

- Fehér Márta: Például című kötet alábbi fejezetei:
- Az a bűvös 45 perc
- Figyelem a tanórákon
- Szerződéses rendszer
- Együtt- működik kötetek I., II., III.,
- Dr. Spencer Kagan: Kooperatív Tanulás

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

III. MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése					
I/a Az eddig tanultak felidézése					
A	<p>Az oktató röviden összefoglalja az előző foglalkozáson, a vitákon, megbeszéléseken elhangzott érveket, megállapításokat, álláspontokat. Először vegyük számba azokat a lényegi kérdéseket, amelyek az előző foglalkozás magját alkották.</p> <p>1.Mit jelent az, hogy tantárgyat tanítunk? 2. Mit jelent az, hogy gyereket tanítunk? 3. Mit jelent az, hogy a pedagógus a munkája során gyerekekkel foglalkozik? Mit jelent az, hogy a pedagógus munkája során együttműködik a gyerekekkel? Idézzük fel az elhangzott kijelentéseket, érveket, kérdéseket, bizonytalanságokat, megállapításokat. A konklúzió lényegét a „gyereket és nem tantárgyat tanítunk” illetve „a gyerekekkel együttműködünk, és nem foglalkozunk” megállapítások adják.</p>	<p>A cél: A régebbi ismeretek felelevenítése</p> <ul style="list-style-type: none"> - verbális - alkalmazási - érvelő kritikai véleményalkotás 	<ul style="list-style-type: none"> - előadás - frontális munka - közös beszélgetés 	<ul style="list-style-type: none"> - előző foglalkozások jegyzetei 	<ul style="list-style-type: none"> - előző foglalkozások jegyzetei
B	<p>Az előző foglalkozás másik kérdésköre arról szólt, hogy a tanterv a tananyag követelménye milyen elvárásoknak feleljenek meg. Az előző vita összefoglalását hegyezzük ki arra a megállapításra, hogy a tantervi anyagot a tanulók képességihez, előző ismeretéhez kell alakítani.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - előadás 		
C					
I/b A különböző óraszervezések alkalmával hogyan lehet „használni” a gyerekek megismerése során szerzett tudásokat, tapasztalatokat?					
A	<p>Készítsünk három féle kártyát szám szerint annyit, ahány csoport van. A kártyákra a következőket írjuk! Az egyikre „Frontálisan szervezett óra”, a másikkra „Kooperatív módszerekkel szervezett csoportos óra”, a harmadikkra „Differenciálással szervezett óra”.</p> <p>Beszélgük meg közösen, hogy mit jelentenek a kártyákon lévő feliratok.</p> <p>/Frontálisan szervezett órával minden hallgató találkozott már előző iskoláiban. A kooperatív módszerekkel szervezett foglalkozással lehet, hogy a hallgató az előző iskoláiban nem találkozott, azonban az előző modulokban már részt vett ilyen foglalkozásokon./ Hívjuk fel a figyelmet és mutassunk rá, hogy az eddigi foglalkozásoknak melyek voltak azok a mozzanatok, amikor saját élmény alapján kooperatív módszerekkel dolgozva szerzett tapasztalatokat.</p> <p>A differenciálásról eddig még alig esett szó. A melléletek között azonban részletes leírás található.</p> <p>A csoportok húznak egy kártyát.</p>				<ul style="list-style-type: none"> - kártyák

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A II. foglalkozás alkalmával a hallgatók megtanulták, hogy a gyerekekkel kapcsolatosan milyen ismeretekre, tudásokra van szüksége a pedagógusnak. A kihúzott óraszervezési módszer alapján a csoportok vitassák meg, hogy a tanulókkal kapcsolatos ismereteket, tudásokat mennyire tudnák használni/alkalmazni, ha ők lennének a pedagógusok. A megállapításokat írják le, készítsenek plakátot és ismertessék meg a többiekkel a fordított szakértői mozaik alkalmazásával.	- érvelő vita - problémamegoldó gondolkodás - önismeret - koncepcióalkotás - együttműködési készség	- szóforgó - fordított szakértői mozaik	- csomagoló papír - író és rajzeszköz - saját jegyzet	- csomagoló papír - író és rajzeszköz - saját jegyzet
C	Készítsünk közös plakátokra gyűjtést a megállapításokról. Frontálisan szervezett óra Kooperatív módszerekkel szervezett csoportos óra Differenciálással szervezett óra	- érvelő vita - koncepcióalkotás - információkezelés - kommunikációs készség	- közös munka - csoportforgó		- csomagoló papír - íróeszköz - saját jegyzet
I/c					
A					
B					
C					
II. Új tartalom feldolgozása					
II/a Megszerzett tudások birtokában egy foglalkozás megtervezése					
A	Ennek a résznek az a célja, hogy konkrét tanulók/társak ismereteinek birtokában hogyan lehet felkészülni egy kooperatív módszerekkel szervezett csoportos órára, illetve egy differenciálással szervezett órára. Minden hallgató gondolatban keressen magának 4-8 embert, akit a tanulás/tanítás szempontjából jól ismer. Ezek az emberek lehetnek a csoporttársai, gimnáziumi osztálytársai, a hospitálás alkalmával megismert tanítványok, barátai. Saját szaktárgyából mindenki keressen egy olyan résztémát, amelyet jól ismer, és alkalmasnak tart arra, hogy egy kb. 20-30 perces foglalkozás keretében megtanítsa a többieknek. Mindenki választhat, hogy milyen foglalkozást szeretne tartani, kooperatív módszerekkel szervezett csoportos órát, vagy differenciálással szervezett. /Frontális foglalkozást azért nem kérünk, mert abból már számtalan példát láttak, és kiselőadás formájában már gyakorolták is./ Hívjuk fel a hallgatók figyelmét a következőkre: 1. A téma megválasztása olyan legyen, amit jól ismer. 2. Amennyiben szükséges, keressen a tananyagról részletes leírást. 3. A diák mellékletben talál segédanyagot mind a két foglalkozástípushoz. Érdemes a tervezés előtt, ezeket elolvasni 4. Állítsa össze magának mind a 4-8 „tanítványáról” azokat az ismereteket/tudásokat, amelyekre szüksége lesz a foglalkozás megtervezéséhez. / A második foglalkozás alkalmával már részletesen beszélünk ezekről./	A cél: egy órára való felkészülés megtapasztalása - koncepcióalkotás - problémamegoldó gondolkodásmód - önismeret - empátia - kreativitás - együttműködés	- egyéni vagy páros munka	- csomagolópapír - íróeszköz - saját jegyzet - tankönyv	- háttéranyagok - szakirodalom

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
B	<p>Megjegyzés:</p> <p>A kooperatív módszerekkel szervezett csoportos foglalkozásokhoz a háttéranyagban sok segítséget lehet találni. Érdeemes elolvasni az alapelveket és a különböző módszerek leírását. A differenciálással szervezett foglalkozások elméleti anyaga rendkívül sokrétű. Ezek áttanulmányozása időigényes. Ezért elégedjünk meg azzal, ha a foglalkozás a tartalom, a feldolgozási folyamat és a létrehozott produktum szerinti differenciálásra épít.</p>				
C	<p>Háttéranyagok a kooperatív módszerekkel szervezett foglalkozáshoz a pedagógusok és diákok számára:</p> <p>Czike Bernadett: A pedagógusszerep változása:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A kooperatív tanulás jellemzői 119. oldal 2. Alapelvek <ol style="list-style-type: none"> a, Az építő egymásrautaltság 120-121. oldal b, Az egyéni felelősség 121- 122. oldal c., Az egyenlő részvétel 122-124. oldal d., A párhuzamos interakció 124-125. oldal <p>Az alapelvek teljes szövege elolvasható Czike Bernadett: A pedagógusszerep változása 120-125. oldal vagy Dr. Spencer Kagan Kooperatív Tanulás. Kooperatív módszereket alkalmazó, foglalkozástervek találhatók az Együttműködik kötetekben:</p> <p>A többször alkalmazott kooperatív módszerek leírása elolvasható az Együttműködik kötetekben vagy Dr. Spencer Kagan Kooperatív Tanulás című könyvében.</p> <p>Hogyan lehet felkészülni a foglalkozásokra? (lásd a mellékletben)</p>				
II/b Az elkészült foglalkozástervek bemutatása					
A	A foglalkozástervek számától és az egyéni szándékoktól függően közösen beszéljük meg, és értékeljük az elkészített anyagokat	<ul style="list-style-type: none"> - kritikai érvelés - kritika elfogadása - tolerancia - empátia - érzelmek kezelése 	- közös munka		
B					
C					
II/c					

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
A					
B					
C					
II/d					
A					
B					
C					
II/e .					
A					
B					
C					
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III/a Összefoglalás, ellenőrzés					
A	A foglalkozástervek bemutatásakor figyeljük meg, hogy az elkészült munkák mennyire használták a tanulók megismeréséhez kapcsolódó ismeretet/tudást. A második foglalkozás jegyzeteit használjuk.	- információszerzés - empátia - koncepció alkotás - kritikai érvelés - problémakezelés	- egyéni munka - közös megbeszélés		
B					
C					
III/b Értékelés					
A	A hallgatók írják le: 1. Mennyire tudta hasznosítani, alkalmazni eddigi ismereteiket 2. Mennyire elégedett a szerzett, tanult új ismeretekkel 3. Mennyire elégedett a saját és társai munkájával	- önismeret -segítő véleményalkotás - érzelmek kezelése	- egyéni munka		
B	Az oktató értékeli a csoport munkáját	Kritika elfogadása	- közös megbeszélés		
C					

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

MELLÉKLETEK

PEDAGÓGUS-MELLÉKLET

Háttéranyagok a kooperatív módszerekkel szervezett foglalkozáshoz

Czike Bernadett: A pedagógusszerep változása

1 A kooperatív tanulás jellemzői

A kooperatív tanulás során a gyerekeket kis csoportokra osztják, és ezek a csoportok a gyerekek képességeit tekintve vegyesek. A csoport minden tagjának feladata, hogy elsajátítsa az aktuális anyagot, és lássa, hogy a csoport többi tagjának, illetve az osztály többi tagjának is sikerült-e. A diák megtanulja, hogy csak akkor lehet sikeres, ha a többiek is azok. A csoport tagjai együtt dolgoznak, egymást segítik, és így biztos, hogy a gyengébb képességűek sem maradnak le. A kooperatív tanuláshoz a fizikai együttléten túl hozzátartozik a témák megvitatása, a feladat megosztása és egymás segítése. A kooperatív tanulás szituációiban a diákok erősebben motiváltak, többet tanulnak, és több marad meg bennük, mint a kompetitív környezetben, tanuló diákokban. Jobban becsülik magukat, jobbak a társaikkal kialakult kapcsolataik, érzelmileg és pszichológiailag fejlettebbek, és szívesebben járnak iskolába. A kooperatív tanulás jobban fejleszti a problémamegfogalmazás, a problémamegoldás, az elemzés, a kutatás képességeit, Ezek a képességek alkotó folyamatokat indítanak el és fejlesztenek, szemben a memorizálás és visszamondás reprodukáló jellegével. Mivel a kooperatív munka során a diákoknak az anyagot újra fel kell építeniük, nézeteiket össze kell hasonlítaniuk, gondolkodásukat finomítaniuk kell, sokkal mélyebben megértik a tanult anyagot. Azok a diákok akik, akik a kooperatív tanulásban segítségükre lesznek későbbi szakmai és magánéletükben.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

2 Alapelvek:

a. Az építő egymásrautaltsága

Építő egymásrautaltságról akkor beszélünk, ha az egyének vagy az egyes csoportok fejlődése pozitívan összefügg egymással: ha az egyik diák fejlődéséhez szükséges a másik diák fejlődése, ha az egyik csoport sikere egy másik csoport sikerétől függ. Az építő egymásrautaltságnak erős és gyenge változata van. Ha az egész csoport sikere mindegyik tag sikerének a függvénye, vagyis egy tag „bukása” mindenki „bukását” jelenti, akkor az egymásrautaltság nagyon erős. Ekkor a csoporttagok maximálisan motiváltak társaik sikerében. Ha például a csoport siker annak a függvénye, hogy minden egyes csoporttagnak sikerült-e 80 százalék fölött teljesítenie, logikus, hogy mindenkinek érdeke, hogy valamennyien teljesítsenek. Megváltozik a helyzet, ha a csoport átlagának kell 80 százaléknak lennie, és van két olyan diák a csoportban, aki rendszeresen 100 százalékot teljesít. Ebben az esetben senki sem fog aggódni, ha akad olyan diák, aki 80 százalék alatt teljesít. Nyilvánvaló, ha olyan esetekben, amikor a csoport sikere egyenlő mértékben függ minden tagtól, erős építő egymásrautaltság érvényesül. Akkor viszont, ha a tagok hozzájárulása nem ugyanannyit nyom a latban – az építő egymásrautaltság gyenge. Ezekben, az esetekben kisebb a valószínűsége, hogy a gyengébb teljesítményt nyújtó tagok megfelelő bátorítást kapnak. Látjuk, hogy az építő egymásrautaltság minősége jelentős mértékben befolyásolja a csapattagok egymás iránt tanúsított segítő és bátorító magatartását. Az egymásrautaltság erősödésével a kooperatív magatartás is fejlődik.

Az építő egymásrautaltság kialakítható a megfelelő feladatszerkezetekkel és értékelési módszerekkel. A szerepek, a célok, a segédanyagok megfelelő alkalmazásával.

b. Az egyéni felelősség

Az egyéni felelősségtudat nagyban hozzájárul a kooperatív tanulási módszerek sikeréhez. Az egyéni felelősségvállalásnak a feladat tartalmától és az alkalmazott kooperatív módszertől függően több formája is lehet. Az egyik az ún. „pontfelelős” módszer: A csapat valamennyi tagja egyedül megír egy tesztet, majd a csapat eredményét a tesztpontok összeadásával vagy átlagolásával számítjuk ki. A diákok tudják, hogy ki milyen

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

mértékben járult hozzá a csoport sikeréhez a saját pontszámával, és azt is tudják, illetve érzékelik, hogy azért csak saját maguk tehetők felelőssé. Másik járható út az, ha a tagok azonos témán dolgoznak, de munkamegosztás van közöttük, és mindenki az egy részfeladatért a felelős. Ezt nevezzük a „részben felelős” módszernek. A diákok úgy is viselhetik a közös felelősség egy részét, ha a csapat által befejezett munkát részfeladatonként osztályozzuk, tehát mindenki a feladat pontosan meghatározható részéért vonható felelősségre. Olyan szabályt is hozhatunk, amely szerint a csapat addig nem foghat hozzá a soron következő feladat megoldásához, amíg az előző feladat ráeső részét ki-ki meg nem oldotta. Bármelyik formát választjuk is a személyes felelősség kifejezésére, minden esetben fontos, hogy a csapat egyes tagjainak teljesítményét a csapat többi tagja is pontosan megismerje.

c. Az egyenlő részvétel

A részvétel szerves része a tanulási folyamatnak. Az egyenlő részvételt általában a következő módokon lehet elérni (1) szerepelosztással, (2) munkamegosztással. A szerepelosztás részvételi normákat alakít ki. A diákok ugyanis nemcsak megkapják a lehetőséget a szereplésre, de azt is elvárják tőlük, hogy hozzájáruljanak az óra menetéhez. A részvételt egyenlőbbé lehet tenni, ha a csoportos megbeszéléseket felcseréljük olyan módszerekkel, mint a „szóforgó” vagy csoportinterjú módszerével. Megoldást kínálnak az olyan módszerek is, melyek a munkamegosztás elvén működnek. A munkamegosztás leginkább feladatkörök kialakításával érhető el (például az egyik diák a kérdéses történelmi személyiség korai életpályájának néz utána, a másik a tanulmányai gyűjti össze, a harmadik a család életéről keres anyagot). Másképpen ugyan, de szintén munkamegosztást jelent a „működtető” szerepkörök kialakítása (például a témafelelős, az időfigyelő, a szószóló, a „csend kapitány” stb.). A munkamegosztás sok kooperatív tanulás foglalkozásmodellnek a központi kulcseleme (lásd mozaik, partnerek módszer). A munkamegosztás mindenkit a feladat egy részletéért tesz felelőssé. Minden egyes diáknak felelősséget kell vállalnia partnere, csapattársai vagy osztálytársai előtt a neki leosztott feladatrészért. Mindazon túl, hogy a munkamegosztás erősíti a személyes felelősséget, még a részvételt is kiegyenlítettebbé teszi azzal, hogy mindenki a feladatnak más, de nagyjából egyenlő nagyságú részeit, oldja meg. A diákok képességei között meghúzódó különbségek miatt sokszor azonban tanácsosabb a képességek szerinti, mintsem az egyenlő szétosztásra összpontosítani. A részvétel szoros összefüggést

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

mutat a sikerrel. Az aktív részvételt tanúsító diákok nagyobb valószínűséggel élvezik az egész folyamatot, és nagyobb valószínűséggel is tanulnak.

d. A párhuzamos interakció

A kooperatív tanulás során a tanulók között egyidejű interakciók zajlanak. Ez az egyik eredménye, ami miatt a kooperatív tanulás hatékonyabb, mint a hagyományos oktatás. A hagyományos módszereket alkalmazó tanórán legtöbbször csak egy ember beszél egyszerre, aki általában a tanár, néha a diák is szót kap, amikor a tanár őt szólítja. Ez az ún. „egy szálon futó módszer”, hiszen az egyes szereplők egymás után „lépnek színre”. Az egy szálon futó módszer nem elég hatékony, hiszen az egy diákra eső aktív részvételi idő nagyon rövid. Ha párhuzamos interakciós óravezetést alkalmazunk, például a tanulókat párokba, osztjuk, akkor egyszerre az osztály fele beszélhet. Ez aktívabb részvételt jelent, mint a frontális óra, hiszen a tanulók sokkal érintettebbek, hogyha valaki közvetlenül szól hozzájuk, mintha a terem egy távoli pontján valaki éppen a tanárral beszélget. Lényegében, ha minden más feltétel azonos, akkor a páros munka jobb, mint a csoportmunka, az pedig hatékonyabb a frontálisnál. A kisebb csoportok jobban működnek, mint a nagyobbak. A pármunka során az adott pillanatban a párhuzamosság kritériuma teljesül (a tanulók 50 százaléka fejezi ki gondolatait egy időben). Azonban ha az egész órai részvételt tekintjük, nem mondhatjuk, hogy minden tanuló a tanulási idő felében aktívan vett részt a munkában, ugyanis a legtöbb párosban általában az egyik fél jóval többet beszél, mint a másik. A kooperatív tanulási technikák között arra is találunk megoldást, hogy a pár mindkét tagja egyformán vegyen részt a munkában. Ilyenek például: A párok között megosztott idő módszere, ahol először a pár egyik, majd másik tagja szerepel előre meghatározott ideig; vagy a páros forgószínpad módszer, ahol a pár tagjai felváltva neveznek meg dolgokat, vagy nyilvánítják ki ötleteiket. A csoportmunka során akár a szóforgók, akár a csoportos interjúk alkalmasak arra, hogy az órákon a tanulóknak lehetőségük legyen az aktív részvételre. Valódi kooperatív munka az, ahol egyszerre mind a négy alapelv érvényesül. Azt ajánlja a kooperatív foglalkozásterv készítőjének, hogy a terv minden elemét vizsgálja meg abból a szempontból, hogy a négy alapelv érvényes-e rájuk. Ha igen, akkor valóban kooperatív foglalkozástervet készített a pedagógus.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó

Teljesítési dokumentáció

Háttéranyagok a differenciálással szervezett foglalkozáshoz

Diane Heacox, Ed. D: Differenciálás a tanításban, tanulásban

1. Mi a differenciálás?

A differenciálás azt jelenti, hogy azzal a céllal választjuk meg a tanítás sebességét, szintjét vagy jellegét, hogy megfeleljen a diákok egyéni szükségleteinek, stílusának és érdeklődésének. Figyelembe veszi a diákok legmegfelelőbb tanulási módszereit, és alkalmat ad nekik arra, hogy mutassák be tudásukat erősségeikre és érdeklődésükre építve.

A differenciált tanítás:

- ❑ Szigorú. Próbára tévőoktatást nyújtunk, így motiváljuk a diákokat arra, hogy erőfeszítéseket tegyenek. Tudatosítjuk az egyéni különbségeket, és olyan tanulási célokat tűzünk ki, amelyek a diák egyéni képességein alapulnak. Nem állítjuk a lécet olyan alacsonyra, hogy a diáknak ne kelljen a legjobb képességei szerint nekifutnia, sem olyan magasra, hogy leverje a lécet és vesztenek, érezze magát.
- ❑ Targyszerű. A lényegi tanulásra összpontosít, nem fut „mellékvágányra”, nem fordul zsákutcába. A differenciálás nem azt jelenti, hogy többet adunk ugyanabból (pl. több feladatot adunk ahelyett, hogy motiválóbb feladatot adnánk); a differenciálás nem szórakoztató tevékenység a diák számára, aminek semmi köze az érdemi tanuláshoz. Ezek üresjáratok és zsákutcák. A differenciálás a tanulás lényegére összpontosít.
- ❑ Rugalmas és változatos. Ahol csak lehetséges, a diákok választják meg, hogyan akarnak tanulni és hogyan kívánnak számot adni arról, amit tanultak. Lehetőséget kaphatnak arra, hogy kiválasszák azokat a témákat, amelyekkel elmélyültebben akarnak foglalkozni, azt is eldönthetik, hogy önállóan, társal vagy csoportban akarnak dolgozni. A differenciálással a tanárok számos különböző tanítási stratégiát alkalmaznak. A diákok nem kapnak „egyenruhát”.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

- Összetett. A tanár nem siklik végig a fogalmak hullámai fölött. Ehelyett gondolkodásra ösztönzi diákjait, és tevékenyen bevonja őket a munkába, ez magával hozza az elmélyülést és látókörük tágulását. A differenciált tanításban a tanárok olyan tevékenységeket terveznek meg, amelyek támogatják a diákok tanulási preferenciáit és erősségeit, miközben olyan feladatokat is adnak, amelyek előmozdítják ugyanezek gyengébb képességeinek a fejlődését is. Minél többféle módon tesszük érdekeltté a diákokat a tanulásban – számos alkalmat adva nekik, hogy kedvelt gondolkodásmódjukat alkalmazzák -, annál inkább fejlődik tanulási képességük. Amikor a tanítási-tanulási folyamat és az értékelés a diákok egyéni igényihez igazodik, növekszik minden diák sikerének valószínűsége, legyen átlagos, küzdjön akár tanulási nehézségekkel, legyen akár korlátozott a nyelvi tudása.

2. Mi az, amit differenciálunk?

A differenciálás jellemzően foglalja magában a következő területek valamelyikét vagy mindegyikét: tartalom, folyamat, produktum.

Tartalom

A tartalom az „amit” megtanítunk – műveltségi területek, fogalmak vagy témák, amelyekkel megismertetjük a diákokat. A tantervi tartalmat rendszerint az iskola vagy a település(ek) határozza meg, és gyakran országos irányelveket tükröz. A tartalom differenciálása vagy a leglényegesebb fogalmak, eljárások és képességek szerint történik, vagy úgy, hogy a tanulás összetettségét növeljük. Némelyik diáknak több tanulásra és gyakorlásra van szüksége, némelyiknek kevesebb. A korán érő vagy gyors felfogású diákok számára elhagyhatunk tartalmi elemeket vagy felgyorsíthatjuk azok bemutatását. Differenciálhatunk a tartalomban, ha a) előzetesen felmérjük a diákok tudását és jártasságait, majd az azoknak megfelelő feladatokkal látjuk el őket, b) választékot kínálunk a diákoknak, hogy némely témát elmélyültebben dolgozhassanak fel; c) a mindenkori értelmi szintjüknek megfelelő „kezdő” vagy „haladó” forrásokat biztosítunk számukra. Mondjuk például, hogy a történelmi regényekkel foglalkozunk, és minden diák azt a feladatot kapja, hogy válasszon ki egy regényt és írja le annak jellemző vonásait. A tartalmi differenciálás abban áll, hogy minden diák a maga szintjén választhat. Kitehetünk a diákok elé néhány kupac könyvet, és az egyes diákokat a nekik megfelelő könyvekhez irányíthatjuk. Képezhetünk tartalmi differenciálás úgy is, hogy

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

---

forrásműveket válogatunk egy tantervi témához, amelyek között van alapvető és bevezető jellegű éppúgy, mint bonyolultabb, kifinomultabb, részletezőbb vagy elmélyültebb. Adhatunk speciális forrásmunkát néhány diáknak meglévő tudása és a témában való kiemelkedő jártassága okán.

A folyamat

A folyamat az, ahogy tanítunk. A differenciálás során módszerink a diákok tanulási stílusához, hajlamaihoz alkalmazkodnak. Módosíthatjuk a folyamatot úgy, hogy összetettebb és elvontabb feladatokat adunk, hogy kritikai és kreatív gondolkodásra készítjük diákjainkat, vagy növeljük tanulási módjaik változatosságát. Például osztályunk azon dolgozik, hogy összehasonlítsa a Hamupipőke kultúrákban kialakul két változatát. Miután eldöntöttük, hogy tanulási stílusok alapján jelöljük ki a feladatokat, vizuális, auditív és kinezteziás csoportra osztjuk diákjainkat. A vizuális úton tanulók lerajzolják a két történet hasonló és eltérő elemeit. A hallás után tanulók megbeszélik a két változat egyezéseit, eltéréseit, és felkészülnek eredményeik szóbeli előadásra. A kinezteziás diákok félperces jeleneteket terveznek meg és adnak majd elő a két változat hasonlóságainak és eltéréseinek bemutatásával. A foglalkozás végén a csoportok összevetik gondolataikat.

A produktum

A produktum a tanulás eredménye. Lehet valami kézzelfogható, mint például egy beszámoló, egy rajz vagy egy modell; lehet verbális, vagyis párbeszéd, beszélgetés vagy vita; lehet cselevés, például paródia, szimulált bírósági tárgyalás vagy tánc. A produktum megmutatja, mi az, amit a diákok elsajátítottak és képesek alkalmazni. A diákok tudásukat használat közben mutatják meg, és új gondolatokat, ötleteket is hozhatnak. A produktum akkor differenciált, ha olyan elemekre épül, amelyek számos különböző módon tükrözik a tanultakat, és ha a diákok projektkínálatából választhatnak. Megkérhetjük a diákokat arra, hogy tanulási erősségének megfelelő módon mutassa be tudását (pl. egy kiemelkedő zenei tehetségű diák dalt szerez), vagy arra, hogy olyan területen szerepeljen, ahol nem kiemelkedő (pl. egy alapos verbális/ nyelvi tudású diák térbeli produktumot, modellt vagy kollázst készít). Legyenek a produktumok is differenciáltak, ezzel bátorítva a diákokat arra, hogy vállalják a feladatot, az önálló gondolkodást, vagy válasszák tudásuk bemutatásának egyéni módját.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

Hogyan lehet felkészülni a foglalkozásokra?

1. Kooperatív tanulásszervezésű foglalkozás

- a, tananyag átnézése
- b, kitalálni, hogyan lehet kooperatívvá tenni
- c, kitalálni, hogyan lehet négyfelé osztani
- d, kitalálni, milyen csoportokban szeretnénk dolgozni
- e, kitalálni, milyen módszereket lehet alkalmaznunk
- f, kitalálni, melyek a feladat, szöveg önállóan feldolgozható részei
- g, ha kell, szövegek írása
- h, eszközök előkészítése
- i, az osztálykép, a csoportok elrendezése
- j, a diákok munkájának megtervezése, az időkorlátok kialakítása
- k, a tervzetben érvényül-e a négy alapelv?
- l, az értékelés tervezése

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

---

2. Differenciált tanulásszervezésű foglalkozás

- a, A téma megválasztása, felosztása
- b, A tanítási/ tanulási folyamat megtervezése a különböző képességű, tudású diákok számára
- c, A produktum megtervezése a különböző erősségű intelligenciákkal rendelkező diákok számára.
- d, A tanulócsoportok megtervezése (egyéni, páros vagy csoportmunka)
- e, A csoporton belüli munka tervezése (közös munka, munkamegosztás)
- f, A tevékenységek kitalálása
- g, A megtanulásra, az új ismeretek, képességek elsajátításához szükséges idő tervezése, figyelve arra, hogy a különböző feladatokon dolgozó és különböző képességű gyerekek időigénye is különböző.
- h, A produktumok bemutatása, értékelése

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

DIÁKMELLÉKLET

Háttéranyagok a kooperatív módszerekkel szervezett foglalkozáshoz

Czike Bernadett: A pedagógusszerep változása

1 A kooperatív tanulás jellemzői

A kooperatív tanulás során a gyerekeket kis csoportokra osztják, és ezek a csoportok a gyerekek képességeit tekintve vegyesek. A csoport minden tagjának feladata, hogy elsajátítsa az aktuális anyagot, és lássa, hogy a csoport többi tagjának, illetve az osztály többi tagjának is sikerült-e. A diák megtanulja, hogy csak akkor lehet sikeres, ha a többiek is azok. A csoport tagjai együtt dolgoznak, egymást segítik, és így biztos, hogy a gyengébb képességűek sem maradnak le. A kooperatív tanuláshoz a fizikai együttlétén túl hozzátartozik a témák megvitatása, a feladat megosztása és egymás segítése. A kooperatív tanulás szituációiban a diákok erősebben motiváltak, többet tanulnak, és több marad meg bennük, mint a kompetitív környezetben, tanuló diákokban. Jobban becsülik magukat, jobbak a társaikkal kialakult kapcsolataik, érzelmileg és pszichológiailag fejlettebbek, és szívesebben járnak iskolába. A kooperatív tanulás jobban fejleszti a problémamegfogalmazás, a problémamegoldás, az elemzés, a kutatás képességeit. Ezek a képességek alkotó folyamatokat indítanak el és fejlesztenek, szemben a memorizálás és visszamondás reprodukáló jellegével. Mivel a kooperatív munka során a diákoknak az anyagot újra fel kell építeniük, nézeteiket össze kell hasonlítaniuk, gondolkodásukat finomítaniuk kell, sokkal mélyebben megértik a tanult anyagot. Azok a diákok akik, akik a kooperatív tanulásban segítségükre lesznek későbbi szakmai és magánéletükben.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

2 Alapelvek:

e. Az építő egymásrautaltsága

Építő egymásrautaltságról akkor beszélünk, ha az egyének vagy az egyes csoportok fejlődése pozitívan összefügg egymással: ha az egyik diák fejlődéséhez szükséges a másik diák fejlődése, ha az egyik csoport sikere egy másik csoport sikerétől függ. Az építő egymásrautaltságnak erős és gyenge változata van. Ha az egész csoport sikere mindegyik tag sikerének a függvénye, vagyis egy tag „bukása” mindenki „bukását” jelenti, akkor az egymásrautaltság nagyon erős. Ekkor a csoporttagok maximálisan motiváltak társaik sikerében. Ha például a csoportos siker annak a függvénye, hogy minden egyes csoporttagnak sikerült-e 80 százalék fölött teljesítenie, logikus, hogy mindenkinek érdeke, hogy valamennyien teljesítsenek. Megváltozik a helyzet, ha a csoport átlagának kell 80 százaléknak lennie, és van két olyan diák a csoportban, aki rendszeresen 100 százalékot teljesít. Ebben az esetben senki sem fog aggódni, ha akad olyan diák, aki 80 százalék alatt teljesít. Nyilvánvaló, ha olyan esetekben, amikor a csoport sikere egyenlő mértékben függ minden tagtól, erős építő egymásrautaltság érvényesül. Akkor viszont, ha a tagok hozzájárulása nem ugyanannyit nyom a latban – az építő egymásrautaltság gyenge. Ezekben, az esetekben kisebb a valószínűsége, hogy a gyengébb teljesítményt nyújtó tagok megfelelő bátorítást kapnak. Látjuk, hogy az építő egymásrautaltság minősége jelentős mértékben befolyásolja a csapattagok egymás iránt tanúsított segítő és bátorító magatartását. Az egymásrautaltság erősödésével a kooperatív magatartás is fejlődik.

Az építő egymásrautaltság kialakítható a megfelelő feladatszerkezetekkel és értékelési módszerekkel. A szerepek, a célok, a segédanyagok megfelelő alkalmazásával.

f. Az egyéni felelősség

Az egyéni felelősségtudat nagyban hozzájárul a kooperatív tanulási módszerek sikeréhez. Az egyéni felelősségvállalásnak a feladat tartalmától és az alkalmazott kooperatív módszertől függően több formája is lehet. Az egyik az ún. „pontfelelős” módszer: A csapat valamennyi tagja egyedül

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

megír egy tesztet, majd a csapat eredményét a tesztpontok összeadásával vagy átlagolásával számítjuk ki. A diákok tudják, hogy ki milyen mértékben járult hozzá a csoport sikeréhez a saját pontszámával, és azt is tudják, illetve érzékelik, hogy azért csak saját maguk tehetők felelőssé. Másik járható út az, ha a tagok azonos témán dolgoznak, de munkamegosztás van közöttük, és mindenki az egy részfeladatért a felelős. Ezt nevezük a „részben felelős” módszernek. A diákok úgy is viselhetik a közös felelősség egy részét, ha a csapat által befejezett munkát részfeladatonként osztályozzuk, tehát mindenki a feladat pontosan meghatározható részéért vonható felelősségre. Olyan szabályt is hozhatunk, amely szerint a csapat addig nem foghat hozzá a soron következő feladat megoldásához, amíg az előző feladat ráeső részét ki-ki meg nem oldotta. Bármelyik formát választjuk is a személyes felelősség kifejezésére, minden esetben fontos, hogy a csapat egyes tagjainak teljesítményét a csapat többi tagja is pontosan megismerje.

g. Az egyenlő részvétel

A részvétel szerves része a tanulási folyamatnak. Az egyenlő részvételt általában a következő módokon lehet elérni (1) szerepelosztással, (2) munkamegosztással. A szerepelosztás részvételi normákat alakít ki. A diákok ugyanis nemcsak megkapják a lehetőséget a szereplésre, de azt is elvárják tőlük, hogy hozzájáruljanak az óra menetéhez. A részvételt egyenlőbbé lehet tenni, ha a csoportos megbeszéléseket felcseréljük olyan módszerekkel, mint a „szóforgó” vagy csoportinterjú módszerével. Megoldást kínálnak az olyan módszerek is, melyek a munkamegosztás elvén működnek. A munkamegosztás leginkább feladatkörök kialakításával érhető el (például az egyik diák a kérdéses történelmi személyiség korai életpályájának néz utána, a másik a tanulmányai gyűjti össze, a harmadik a család életéről keres anyagot). Másképpen ugyan, de szintén munkamegosztást jelent a „működtető” szerepkörök kialakítása (például a témafelelős, az időfigyelő, a szószóló, a „csend kapitány” stb.). A munkamegosztás sok kooperatív tanulás foglalkozásmódelnek a központi kulcseleme (lásd mozaik, partnerek módszer). A munkamegosztás mindenkit a feladat egy részletéért tesz felelőssé. Minden egyes diáknak felelősséget kell vállalnia partnere, csapattársai vagy osztálytársai előtt a neki leosztott feladatréssért. Mindazon túl, hogy a munkamegosztás erősíti a személyes felelősséget, még a részvételt is kiegyenlítettebbé teszi azzal, hogy mindenki a feladatnak más, de nagyjából egyenlő nagyságú részeit, oldja meg. A diákok képességei között meghúzódó különbségek

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

miatt sokszor azonban tanácsosabb a képességek szerinti, mintsem az egyenlő szétosztásra összpontosítani. A részvétel szoros összefüggést mutat a sikerrel. Az aktív résztvételt tanúsító diákok nagyobb valószínűséggel élvezik az egész folyamatot, és nagyobb valószínűséggel is tanulnak.

h. A párhuzamos interakció

A kooperatív tanulás során a tanulók között egyidejű interakciók zajlanak. Ez az egyik eredménye, ami miatt a kooperatív tanulás hatékonyabb, mint a hagyományos oktatás. A hagyományos módszereket alkalmazó tanórán legtöbbször csak egy ember beszél egyszerre, aki általában a tanár, néha a diák is szót kap, amikor a tanár őt szólítja. Ez az ún. „egy szálon futó módszer”, hiszen az egyes szereplők egymás után „lépnek színre”. Az egy szálon futó módszer nem elég hatékony, hiszen az egy diákra eső aktív részvételi idő nagyon rövid. Ha párhuzamos interakciós óravezetést alkalmazunk, például a tanulókat párokba, osztjuk, akkor egyszerre az osztály fele beszélhet. Ez aktívabb résztvételt jelent, mint a frontális óra, hiszen a tanulók sokkal érintettebbek, hogyha valaki közvetlenül szól hozzájuk, mintha a terem egy távoli pontján valaki éppen a tanárral beszélget. Lényegében, ha minden más feltétel azonos, akkor a páros munka jobb, mint a csoportmunka, az pedig hatékonyabb a frontálisnál. A kisebb csoportok jobban működnek, mint a nagyobbak. A pármunka során az adott pillanatban a párhuzamosság kritériuma teljesül (a tanulók 50 százaléka fejezi ki gondolatait egy időben). Azonban ha az egész órai résztvételt tekintjük, nem mondhatjuk, hogy minden tanuló a tanulási idő felében aktívan vett részt a munkában, ugyanis a legtöbb párosban általában az egyik fél jóval többet beszél, mint a másik. A kooperatív tanulási technikák között arra is találunk megoldást, hogy a pár mindkét tagja egyformán vegyen részt a munkában. Ilyenek például: A párok között megosztott idő módszere, ahol először a pár egyik, majd másik tagja szerepel előre meghatározott ideig; vagy a páros forgószínpad módszer, ahol a pár tagjai felváltva neveznek meg dolgokat, vagy nyilvánítják ki ötleteiket. A csoportmunka során akár a szóforgók, akár a csoportos interjúk alkalmasak arra, hogy az órákon a tanulóknak lehetőségük legyen az aktív részvételre. Valódi kooperatív munka az, ahol egyszerre mind a négy alapelv érvényesül. Azt ajánlja a kooperatív foglalkozásterv készítőjének, hogy a terv minden elemét

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

vizsgálja meg abból a szempontból, hogy a négy alapelv érvényes-e rájuk. Ha igen, akkor valóban kooperatív foglalkozástervet készített a pedagógus.

Háttéranyagok a differenciálással szervezett foglalkozáshoz

Diane Heacox, Ed. D: Differenciálás a tanításban, tanulásban

1. Mi a differenciálás?

A differenciálás azt jelenti, hogy azzal a céllal választjuk meg a tanítás sebességét, szintjét vagy jellegét, hogy megfeleljen a diákok egyéni szükségleteinek, stílusának és érdeklődésének. Figyelembe veszi a diákok legmegfelelőbb tanulási módszereit, és alkalmat ad nekik arra, hogy mutassák be tudásukat erősségeikre és érdeklődésükre építve.

A differenciált tanítás:

- ❑ Szigorú. Próbára tévő oktatást nyújtunk, így motiváljuk a diákokat arra, hogy erőfeszítéseket tegyenek. Tudatosítjuk az egyéni különbségeket, és olyan tanulási célokat tűzünk ki, amelyek a diák egyéni képességein alapulnak. Nem állítjuk a léctet olyan alacsonyra, hogy a diáknak ne kelljen a legjobb képességei szerint nekifutnia, sem olyan magasra, hogy leverje a léctet és vesztenek, érezze magát.
- ❑ Tárgyszerű. A lényegi tanulásra összpontosít, nem fut „mellékvágányra”, nem fordul zsákutcába. A differenciálás nem azt jelenti, hogy többet adunk ugyanabból (pl. több feladatot adunk ahelyett, hogy motiválóbbr feladatot adnánk); a differenciálás nem szórakoztató tevékenység a diák számára, aminek semmi köze az érdemi tanuláshoz. Ezek üresjáratok és zsákutcák. A differenciálás a tanulás lényegére összpontosít.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

- ❑ Rugalmas és változatos. Ahol csak lehetséges, a diákok választják meg, hogyan akarnak tanulni és hogyan kívánnak számot adni arról, amit tanultak. Lehetőséget kaphatnak arra, hogy kiválasszák azokat a témákat, amelyekkel elmélyültebben akarnak foglalkozni, azt is eldönthetik, hogy önállóan, társsal vagy csoportban akarnak dolgozni. A differenciálással a tanárok számos különböző tanítási stratégiát alkalmaznak. A diákok nem kapnak „egyenruhát”.
- ❑ Összetett. A tanár nem siklik végig a fogalmak hullámai fölött. Ehelyett gondolkodásra ösztönzi diákjait, és tevékenyen bevonja őket a munkába, ez magával hozza az elmélyülést és látókörük tágulását. A differenciált tanításban a tanárok olyan tevékenységeket terveznek meg, amelyek támogatják a diákok tanulási preferenciáit és erősségeit, miközben olyan feladatokat is adnak, amelyek előmozdítják ugyanezek gyengébb képességeinek a fejlődését is. Minél többféle módon tesszük érdekeltté a diákokat a tanulásban – számos alkalmat adva nekik, hogy kedvelt gondolkodásmódjukat alkalmazzák -, annál inkább fejlődik tanulási képességük. Amikor a tanítási-tanulási folyamat és az értékelés a diákok egyéni igényihez igazodik, növekszik minden diák sikerének valószínűsége, legyen átlagos, küzdjön akár tanulási nehézségekkel, legyen akár korlátozott a nyelvi tudása.

2. Mi az, amit differenciálunk?

A differenciálás jellemzően foglalja magában a következő területek valamelyikét vagy mindegyikét: tartalom, folyamat, produktum.

Tartalom

A tartalom az „amit” megtanítunk – műveltségi területek, fogalmak vagy témák, amelyekkel megismertetjük a diákokat. A tantervi tartalmat rendszerint az iskola vagy a település(ek) határozza meg, és gyakran országos irányelveket tükröz. A tartalom differenciálása vagy a leglényegesebb fogalmak, eljárások és képességek szerint történik, vagy úgy, hogy a tanulás összetettségét növeljük. Némelyik diáknak több tanulásra és gyakorlásra van szüksége, némelyiknek kevesebbre. A korán érő vagy gyors felfogású diákok számára elhagyhatunk tartalmi elemeket vagy felgyorsíthatjuk azok bemutatását. Differenciálhatunk a tartalomban, ha a) előzetesen felmérjük a diákok tudását és jártasságait, majd az azoknak megfelelő feladatokkal látjuk el őket, b)

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

választékot kínálunk a diákoknak, hogy némely témát elmélyültebben dolgozhassanak fel; c) a mindenkori értelmi szintjüknek megfelelő „kezdő” vagy „haladó” forrásokat biztosítunk számukra. Mondjuk például, hogy a történelmi regényekkel foglalkozunk, és minden diák azt a feladatot kapja, hogy válasszon ki egy regényt és írja le annak jellemző vonásait. A tartalmi differenciálás abban áll, hogy minden diák a maga szintjén választhat. Kitehetünk a diákok elé néhány kupac könyvet, és az egyes diákokat a nekik megfelelő könyvekhez irányíthatjuk. Képezhetünk tartalmi differenciálás úgy is, hogy forrásműveket válogatunk egy tantervi témához, amelyek között van alapvető és bevezető jellegű éppúgy, mint bonyolultabb, kifinomultabb, részletezőbb vagy elmélyültebb. Adhatunk speciális forrásmunkát néhány diáknak meglévő tudása és a témában való kiemelkedő jártassága okán.

A folyamat

A folyamat az, ahogy tanítunk. A differenciálás során módszerink a diákok tanulási stílusához, hajlamaihoz alkalmazkodnak. Módosíthatjuk a folyamatot úgy, hogy összetettebb és elvontabb feladatokat adunk, hogy kritikai és kreatív gondolkodásra készítjük diákjainkat, vagy növeljük tanulási módjaik változatosságát. Például osztályunk azon dolgozik, hogy összehasonlítsa a Hamupipőke kultúrákban kialakul két változatát. Miután eldöntöttük, hogy tanulási stílusok alapján jelöljük ki a feladatokat, vizuális, auditív és kinezteziás csoportra osztjuk diákjainkat. A vizuális úton tanulók lerajzolják a két történet hasonló és eltérő elemeit. A hallás után tanulók megbeszélik a két változat egyezéseit, eltéréseit, és felkészülnek eredményeik szóbeli előadásra. A kinezteziás diákok félperces jeleneteket terveznek meg és adnak majd elő a két változat hasonlóságainak és eltéréseinek bemutatásával. A foglalkozás végén a csoportok összevetik gondolataikat.

A produktum

A produktum a tanulás eredménye. Lehet valami kézzelfogható, mint például egy beszámoló, egy rajz vagy egy modell; lehet verbális, vagyis párbeszéd, beszélgetés vagy vita; lehet cselelés, például paródia, szimulált bírósági tárgyalás vagy tánc. A produktum megmutatja, mi az, amit a diákok elsajátítottak és képesek alkalmazni. A diákok tudásukat használat közben mutatják meg, és új gondolatokat, ötleteket is hozhatnak. A produktum akkor differenciált, ha olyan elemekre épül, amelyek számos különböző módon tükrözik a tanultakat, és ha a diákok projekt kínálatából választhatnak.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó

Teljesítési dokumentáció

Megkérhetjük a diákokat arra, hogy tanulási erősségének megfelelő módon mutassa be tudását (pl. egy kiemelkedő zenei tehetségű diák dalt szerez), vagy arra, hogy olyan területen szerepeljen, ahol nem kiemelkedő (pl. egy alapos verbális/ nyelvi tudású diák térbeli produktumot, modellt vagy kollázst készít). Legyenek a produktumok is differenciáltak, ezzel bátorítva a diákokat arra, hogy vállalják a feladatot, az önálló gondolkodást, vagy válasszák tudásuk bemutatásának egyéni módját.

Hogyan lehet felkészülni a foglalkozásokra?

1. Kooperatív tanulásszervezésű foglalkozás

- a, tananyag átnézése
- b, kitalálni, hogyan lehet kooperatívvá tenni
- c, kitalálni, hogyan lehet négyfelé osztani
- d, kitalálni, milyen csoportokban szeretnénk dolgozni
- e, kitalálni, milyen módszereket lehet alkalmaznunk
- f, kitalálni, melyek a feladat, szöveg önállóan feldolgozható részei
- g, ha kell, szövegek írása
- h, eszközök előkészítése
- i, az osztálykép, a csoportok elrendezése
- j, a diákok munkájának megtervezése, az időkorlátok kialakítása

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

A tanítványokkal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, érzelmeket hogyan lehet hasznosítani a tanításban

Expanzió Humán Tanácsadó

Teljesítési dokumentáció

---

k, a tervezetben érvényül-e a négy alapelv?

l, az értékelés tervezése

2. Differenciált tanulásszervezésű foglalkozás

a, A téma megválasztása, felosztása

b, A tanítási/ tanulási folyamat megtervezése a különböző képességű, tudású diákok számára

c, A produktum megtervezése a különböző erősségű intelligenciákkal rendelkező diákok számára.

d, A tanulócsoportok megtervezése (egyéni, páros vagy csoportmunka)

e, A csoporton belüli munka tervezése (közös munka, munkamegosztás)

f, A tevékenységek kitalálása

g, A megtanulásra, az új ismeretek, képességek elsajátításához szükséges idő tervezése, figyelve arra, hogy a különböző feladatokon dolgozó és különböző képességű gyerekek időigénye is különböző.

h, A produktumok bemutatása, értékelése